

Benita Heiskanen

Miksi Yhdysvaltain vaaligallupit pettävät?

Yhdysvalloissa on päivitelty marraskuisten kongressivaalien jälkeen, miksi gallupit menivät taas pieleen. Suuri osa kyselyistä ennakoivat punaista ”aaltoa” – tai jopa ”tsunamia” – republikaaneille. Negatiiviset talousnäkymät ja epäsuosiossa oleva presidentti ovat yleensä eduksi oppositiolle. Toisin kävi. Demokraatit säilyttivät senaatin enemmistön (51–49) ja kärsivät ennakoitua pienemmän tappion edustajainhuoneessa (213–222).

Poliittisen kulttuurin muuttuessa historian lainalaisuudet eivät päde. Tuloksia on ollut vaikea ennakoita jo jonkin aikaa.

Mittaustapa vaikuttaa tuloksiin. Pitkään kyselyjä tehtiin lankapuhelimilla, joilla tavoitettiin enemmän vanhempia kuin nuoria äänestäjiä. Puhelimitse on vaikea sitouttaa vastaajia, joten kyselyjä tehdään nykyään sekä tekstiviestien että internetin välityksellä.

Kyselyyn vastaaminen kertoo yhdysvaltalaisten asenteesta ja arvomaailmasta. Demokraattiaänestäjillä on yleensä vahvempi luottamus liittovaltioon ja vaalijärjestelmään, kun taas republikaanien, etenkin ns. vaalituloksi kieltäjien, luottamus järjestelmään on heikompi.

Vuoden 2018 kongressivaalimittauksissa huomioitiin demokraatteja suosiva vinouma, ja kyselyt vastasivat paremmin äänestyskäyttäytymistä. Vuoden 2022 välivaalien mittaukset olivat kallellaan Trumpia puoltavien ehdokkaiden hyväksi.

Presidentinvaalien mielipidemittauksia hankaloittaa itse järjestelmä.

Vaaleja eivät ratkaise kansalaisäänät vaan 538 jäsenen valitsijakollegio (*electoral college*), jonka lukumäärä suhteutetaan kunkin osavaltion väkilukuun ja kongressiedustajien lukumäärään. Väkiluvultaan suurten osavaltioiden, kuten Kalifornian, Texasin ja New Yorkin, merkitys korostuu vaaleissa. Voittoon tarvitaan 270 valitsijaa, mutta ratkaisu tapahtuu muutamassa vaa’ankieliosavaltiossa, joihin kuuluvat Florida, Georgia, Arizona, Nevada, Ohio, Michigan, Wisconsin ja Pennsylvania.

Vuoden 2000 presidentinvaaleissa demokraattien ehdokas Al Gore sai yli puoli miljoonaa kansalaisääntä enemmän, mutta hävisi Floridassa vaalit republikaanien George W. Bushille.

Vuonna 2016 Hillary Clinton sai 2,9 miljoonaa ääntä enemmän kuin Donald Trump, mutta ei saanut riittävästi valitsijoita Michiganissa, Wisconsinissa ja Pennsylvaniassa, joten hän hävisi vaalit.

Vaaleja edeltävissä kyselyissä Clintonin voittoa pidettiin selviönä. Mielipidemittauksissa tulkittiin Clintonin valtakunnallista suosiota oikein, mutta vaalit kilpistyivät hiuksenhienoon eroon muutamassa osavaltiossa. Kyselyt eivät joko tavoittaneet Trumpin kannattajia tai niihin ei vastattu totuudenmukaisesti. Myös vuoden 2020 gallupeissa Trumpin kannatus näyttäytyi alakanttiin.

Presidenttipeli vuoden 2024 vaaleihin alkoi heti kongressivaalien päätyttyä. Donald Trump ilmoitti 15. marraskuuta asettautuvansa uudelleen ehdolle. Joe Biden ilmoittanee aikeistaan alkuvuodesta. Sekä edellisen että nykyisen presidentin ehdokkuuteen liittyy negatiivista painolastia, joten luvassa on myös puolueensisäisiä haastajia.

Yhdysvaltain presidentinvaalit ovat pitkä ja dramaattinen prosessi, johon sisältyy monta eri vaihetta.

Vaaleja edeltävä vuosi on ”näkymätön vaali”, jonka aikana ehdokkaat aloittavat taustakampanjointinsa. Vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla järjestetään esivaalit jokaisessa osavaltiossa, Washington DC:ssä ja viidessä territoriossa (Samoa, Guam, Puerto Rico, Neitsytsaaret ja Pohjois-Mariaanit). Presidentti- ja varapresidenttiehdokkaat nimetään kesällä 2024 pidettävissä puoluekokouksissa. Varsinaiset vaalit pidetään tiistaina 5. marraskuuta 2024 ja valitsijakollegio vahvistaa tuloksen 16. joulukuuta. Presidentti pitää virkaanastujaispuheensa tammikuussa 2025.

Mielipidemittaukset kuvaavat äänestäjien tunteja kussakin vaiheessa, mutta ne voivat olla vanhentuneita jo julkaisuhetkellä. Kyselyjen perusteella rakennetaan julkisuuteen vaalitarinaa, joka peittää, koska mittaukset ovat parhaimmillaankin aina suuntaa antavia.

Yhdysvaltain vaalidraamassa riittää seuraamista näytös näytökseltä loppuun asti. Tulosten arvioinnin aika on jälkikäteen.

Kirjoittaja on Pohjois-Amerikan tutkimuksen professori Turun yliopiston John Morton -keskuksessa.